

Apró közlemények. Kleine Mitteilungen.

Bursa pastoris (L.) nov. var. evonymocarpa mh. Pflanze meist sehr kräftig, Stengel reichästig, Grundblätter schrotsägeförmig; Traube locker, Fruchtsiele lang, die unteren stark aufgerichtet; die unteren Schötchen oder doch ein Theil derselben *drei fächerig* oder *vierfächerig* mit *kreuzweise* gestellte Fächern, diese meist stärker aufgeblasen und öfters schmaler und stumpfer als am typus; Form der Kapsel *barett-* oder *birnförmig* (letzteres an den Exemplaren mit besonders aufgeblasenen Fächern. Diese sehr merkwürdige Form scheint durch Hypertrophie entstanden zu sein. Ich fand sie am 22. April d. J. in mässiger Anzahl auf einer fetten Wiese über Mühlau bei Innsbruck.

J. Murr.

Astragalus contortuplicatus L. Aracs község határában a Tisza árterében töménytelen mennyiségben terem; évek előtt Kerektó pusztán a beodrai határan szintén találtam néhány tövet. Felfúvódott terméseit a folyó könnyen szállítja s így a Tisza mentén alkalmasint több helyen is előfordul.

Thaisz.

Astragalus contortuplicatus L. wächst im Inundations-terrain der Theiss bei dem Dorfe Aracs in grosser Menge. Vor etlichen Jahren habe ich auf der Puszta Kerektó im Beodraer Hotter auch einige Exemplare gefunden. Die Flüsse verbreiten die aufgeblasenen Früchte ungemein leicht und somit ist es anzunehmen, dass die Pflanze längs der Theiss auch an übrigen Orten aufgefunden wird.

Thaisz.

Hazai botanikai dolgozatok ismertetése.*)

Referate über ungarische botan Arbeiten **)

Bernátsky Jenő: „A harasztok és mohok az Alfdön meg az alföldszéli hegyeken.“

Eug. Bernátsky: „Die Farne u. Moose im Tieflande und in den umgrenzenden Bergen.“

Termrajz. füzetek XXV. 1902. p. 7—19 mit deutschem Resumé.

*) Tisztelettel felkérjük a t. szaktársakat, hogy megjelont b. dolgozataikat ism. rietés céljából szerkesztőségünkhöz (Budapest, VI. Városligeti fasor 20 b.) beküldenü sziveskedjenek.

**) Wir ersuchen unsere geehrten Herrn Fachgenossen um Einsendung ihrer neu erschienenen Arbeiten behufs Referates an die Redaction des Blattes (Budapest, VI. Városligeti fasor 20 b.).

A *Botrychium Lunaria*-nak s a *Polypodium vulgare* nak a sz. által a deliblati homokban constatált előfordulásán kívül a czikk külön megenliténdőt nem tartalmaz. A mohokból megéppen csak a *Marchantia polymorpha*-t s a *Madotheca platyphyllá*-t tárgyalja. Ellenben sok téves nézetet (p. o. az árva-leányhaj fajoknak s a sikárfűnek az Alföldről a környező hegyekre vándorlása — mi éppen az ellenkezőjét hisszük!) s helytelen következtetéseket olvastunk benne. Az idevágó irodalom, különösen BORBÁS munkáinak tüzetes tanulmányozása a szerzőt sok tévedéstől megmenthette volna. **D.**

Ausser dem vom Verf. constatirten Vorkommen von *Botrychium Lunaria* und *Polypodium vulgare* im Sande bei Deliblat (Comit. Temes) bringt der Artikel nichts Erwähnenswerthes. Von Moosen wird überhaupt nur *Marchantia polymorpha* u. *Madotheca platyphylla* behandelt. Dagegen enthält die Arbeit zahlreiche irrtümliche Ansichten (z. B. aufwärts Wanderung der *Stipa* Arten und des *Chrysopogon Gryllus* aus der ungar. Tiefebene in das umgrenzende Gebirge! — wir sind vom Gegenteil überzeugt.) und unrichtige Folgerungen. Ein genaues Studium der einschlägigen Litteratur, insbesondere BORBÁS's Publicationen hätten Verf. vor manche irrtümlichen Behauptung bewahrt. **D.**

Mágócsy-Dietz Sándor: „**A honi botanika múltja, jelene és jövője.**“ (A magyar orvosok és term. vizsg. 1901. évi XXXI. nagy gyűlésén tartott előadás kivonata. Term. tud. közl. 1902. 313—321. ll.)

Alexander Mágócsy-Dietz: „**Die Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft der Botanik in Ungarn.**“ (Vortrag, gehalten an der XXXI. Versammlung ungar. Aerzte und Naturforscher 1901. Im Auszuge publicirt in Term. tud. közl. 1902 p. 313—321.)

Szerző a honi botanikának a múlt században három időszakát különbözteti meg. Az első a XIX. század első negyedét foglalja el (WINTERL, KITAIBEL¹⁾, DIÓSZEGI-FAZEKAS kora), a második a század első negyedétől alkotmányos életünk ujjáébredéséig terjed (ROCHEL,

¹⁾ Érdekes, hogy KITAIBEL, a ki nevét mindig így írta, a nagy-martoni anyakönyvben (1757. febr. 3-án) Paul KIETEUBL-nak van bevezetve, tehát a KANITZ által (Vers. einer Gesch. d. ungar. Botanik 82 old.) közzétett 7 féle írásmód közül egy sem felel meg nevének első hiteles bejegyzésének. Atyja Pál volt, anyja Francisca; öt testvére közül György szül. 1755-ben, Erzsébet 1759-ben, Anna Mária 1760-ban, Katalin 1763-ban, Ferencz 1766-ban Családjá Nagymartonban már nem léteztek.

LUMNITZER (WINTERL tanítványa) s HEDWIG, „a mohok Linnéjo“ szintén jelesei ezen első korszaknak s megérdemelték volna, hogy legalább névleg felemlíttessenek.

SADLER, HEUFFEL, BAUMGARTEN¹⁾, FUSS, HABERLE, DORNER kora²⁾), a harmadik időszak tulajdonképen már a mi korunk volna, melynek jelesei (JURÁNYI, KLEIN, STAUB, JANKA, BORBÁS, SIMONKAI, HAZSLINSZKY, KALCHBRENNER, SCHULZER, KANITZ) közül sajnos hat s ha LOJKA Hungó számára is helyet kérünk, hét már nem él.

Fokozott munkálkodás korszaka volt ez, melylyel szemben a szerző, igaz, hogy jobb jövő reményében újabban — különösen hazánk növényzetének ismertetésében — dekadenciát sejtet — mi bátran kimondjuk, hogy beállott a dekadencia, még pedig beállott a múlttal szemben, s beállott számos mai állam botanikai munkásságával szemben.

Ennek okát szerző először népességünk anyagi viszonyainak kedvezőtlen voltában, másodszor pedig az egészséges társadalmi közszellem érdeklődésének hiányában keresi; konstatálja, hogy a múlttal ellentétben, különösen a múltszázad utolsó negyedében az orvosok és gyógyszerészek körében megesappant a botanika iránt való érdeklődés.

Sajátságos, hogy az érdeklődésnek ezen hanyatlása nálunk éppen összeesik azon időszakkal, midőn az egyetemi tanításban a botanika-anatomiai, fejlődéstani s physiologiai irányának tanítása lépett előtérbe, ennek tanítására lett a főszó helyezve, s a vizsgákra is elsősorban ezen diszciplínákból kellett készülnünk.

S valóban, ezen diszciplína száraz adat-halmazának meghallgatása s megtanulása oly korban, midőn az erekben még hevesebben pezseg a vér, nem alkalmas arra, hogy a fiatal emberekben a botanika iránt való előszeretetet felébressze; erre az érdekesebb növényssystematikai, különösen pedig a biologiai diszciplínák sokkal alkalmasabbak, s ha az egyetemi tanításnál figyelemmel lettek volna a hírneves növényanatomusok s physiologusok pályafutásának természetes fejlődésére, a kik közül a legtöbben a systematikán kezdtek, s elébb ezt tanították volna, kétségtelen, hogy általánosságban több híve volna a scientia amabilis-nek, a kik között bizonyára akadt volna olyan, a ki belemélyedve a tudományba, későbbben, érettebb elmével annak elvontabb diszciplínáira is rá adta volna magát. Mi az érdekesebb, közvetlenebbül megragadó systematikai és biologiai diszciplínáknak — melyek az elébünk kerülő növények felismerésére, életnyilvánulásainak megértésére tanítanak — ismerjük azt a hatását, hogy a fiatalásban hamarább keltek fel az érdeklődést, s ne tagadjuk, hogy az orvosnak s a gyógyszerésznek az életben is elsősorban systematikai ismeretekre van szüksége s ha az újabb orvos- és gyógyszerész-generáció ezen ismereteit vizsgál-

¹⁾ BAUMGARTEN az előbbeni időszakba tartozik. Kortársa az ott elősorolt tudósoknak, s határozottan a Liné iskolájának a híve, mit a Sertum Lipsicum (1790) s a reánk nézve különösen fontos Emmeratio stirpium Magno Transsylvaniae Principatus etc. (1816) című művei is bizonyítanak.

²⁾ SCHUR Nándor is megérdemelte volna e korszakban a felemlítést.

juk, megdöbbenéssel kell tapasztalnunk, hogy a fiatalabbak között csak elvétve akad olyan, a ki a közönségesebb növényeket, sőt elég gyakran a legfontosabb mérges növényeket is ismerné!

Kétségtelen, hogy ezen változtatni kell, s a szerzőnek nagy érdeméül tudjuk be azt, hogy egyetemi működésének legelején történtek már lépések az iránt, hogy a külföldi egyetemek példájára egyetemi tanításunkban a systematika is elfoglalhassa megillető helyét. Sajnos, hogy ezen fakultatív intézkedés sem fogja megteremteni a javulást, mert a szerzőnél határozottabban merjük teljesen elhibázottnak nyilvánítani az orvosképzés új szabályzatának azon intézkedését, melylyel a botanikát úgyszólván teljesen háttérbe szorítja.⁴⁾

Messze vinne, ha ezen állításunkat e helyen megkellene indokolnunk, nem mulaszthatom el azonban itt egy részrehajlatlan kapacitás-, NOTHNAGEL Ármin hírneves bécsi orvostanárnak a múlt év nov. havában tartott beszédéből azt a helyet idézni, a hol azt mondja, hogy fájdalmasan érzi azt, hogy a medikusok újabban már nem foglalkoznak a zoológiával s a botanikával abban a terjedelemben, mint ennek előtte; pedig ezen tudományokkal való foglalkozás tanította meg őket a helyes látásra, a helyes megfigyelésre, s azt nélküli sajnálattal oly gyakran a mai akadémikus fiatalságnál!

Igy nyilatkozik a paedagogiai sikereiről is híres tanár Ausztriában, a hol pedig még kötelező a botanika tanulása.

Az orvosi kiképzés új programjában történt súlyos hiba megreperálására sürgős szükség van s sajátságos viszonyainknál fogva kevés a kilátásunk, hogy a czikk szerzőjének ismert erélye s tudománya iránt való lelkesedése elegendő lesz arra, hogy ezen intézkedés megszüntetését kieszközölje, még pedig idejekorán, nehogy az ifjabb orvosgeneráció általános természettudományi műveltségi fokára s az orvosi gyakorlatra való kérésültség tökéletes ségére nézve hátrányos, sőt veszedelmes hatását kifejthesse.

Hogy a botanika elhanyagolása az orvosok kiképzésénél egyenesen veszedelmes, azt — furcsa, de való — ez esetben nem a laiknsoknak kellene megmagyarázni, mert azok ezt tudják. Irányadó köraink ügylátszik, megfeledeztek arról, hogy hány esetben lehet egyenesen életmentő a gyakorló orvos botanikai ismerete, s ha ez ellenében a botanika tanításának sikertelenségét vennék a latba. reformálták volna elsősorban a tanítási módot, hangolták volna össze a tanítás anyagát a gyakorlati élet követelményeivel!

Botanikánk dekadenciájának egyik legkirívóbb jelensége, hogy a czikk szerzőjének, a fellendülés korszakából fennmaradt egyik jelesünk szaván kívül, aligha akad szószólója *oly helyről*, a melyhez a „pro domo“ beszélésnek még a gyanúja sem férne, nem akad

⁴⁾ A botanikából való kötelező elővizsgálat törlése óta a beirt 169 orvostanövédek közül átlag csak 12—15 jár rendszeren az előadásokra!

szószólója most, midőn egyetemi kadhedránról egy fiatal, tevékeny, tudományáért lelkesedő s a fiatalságot egyéni tulajdonságaival is vonzó egyéniség megteremthetné azt, a mi elődeinek nem sikerült: *a magyar botanika iskoláját!*

D.

Verf. wirft einen Blick auf die Vergangenheit (vom Ende des XVIII. Jahrhunderts), die Gegenwart und die Zukunft der Botanik in Ungarn, zu welchem Ref. insbesondere auf Bezug der neuen Rigorosen Ordnung für Mediciner, welche die Botanik als Prüfungsgegenstand fallen lässt, einige Bemerkungen ausschliesslich localen Interesses knüpft.

D.

A kir. Magy. Term. Tud. Társ növénytani szakosztályának 1902. évi május hó 14-én tartott ülése. Sitzung der botanischen Section der kön. ung. naturwissensch. Gesellschaft am 14 Mai 1902.

Mágócsy-Dietz Sándor előterjeszti HOLLÓS Lászlónak „A földalatti gombák keresése“ című dolgozatát, melyet annak idején a Term. Tud. Közölnyben egész terjedelmében ismereteni fogtak.

Kümmërle Jenő: „Adatok az ernyősvirágúak anatómiájához“.

Az ernyősvirágzatúak bélbeli edénynyalábjaiknak tanulmányozására a *Magydaris panacifolia* (VAHL) LGE, *Ferula Sadleriana* LEDEB., *Ferula Heuffelii* GRISEB. *Ferula Assa foetida* L. és *Oenanthe silaifolia* M. B. szolgáltak. A nevezett növényekben az előadó bélbeli edénynyalábokat talált anomális szerkezettel t. i. olyanokat, a melyeknek xylem része kifelé phloem része pedig befelé néz. Az edénynyalábok fejlődésére nézve kimutatta, hogy ezek a szárnak gyökér feletti első nodusában keletkeznek, honnét azután a bélszövetben párhuzamosan futnak végig és csak a nodu-

A. Mágócsy-Dietz legt die Arbeit Lad. HOLLÓS' „Das Suchen von unterirdischen Pilze“ vor, welche die Zeitschrift „Természettud. Közölny“ in extenso bringen wird.

Eugen Kümmërle hält unter dem Titel „Beiträge zur Anatomie der Umbelliferen“ einen Vortrag.

Votr. studierte die Gefässbündel des Markes von *Magydaris panacifolia* (VAHL) LGE, *Ferula Sadleriana* LED. *F. Heuffelii* GRB. *F. Assa foetida* L. u. *Oenanthe silaifolia* M. B. Im Marke dieser Arten fand der Votr. Gefässbündel von anomaler Structur mit einwärts gewendeten Phloem und auswärts gewendeten Xylem, welche im ersten Nodus über der Wurzel entstehen, von wo sie alsdann im Markgewebe parallel verlaufen und nur in den Nodis mit dem peripherischen Gefässbündel-System anastomosieren. Sie entstehen ans dem

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1902

Band/Volume: [1](#)

Autor(en)/Author(s): diverse

Artikel/Article: [Kleine Mitteilungen 186-190](#)